

موسیقی

از منظر مقام معظم رهبری

به نظر می‌رسد که موسیقی می‌تواند گمراه کننده باشد، می‌تواند انسان را به شهوات دچار کند، می‌تواند انسان را غرق در ابتذال و فساد و پستی کند؛ می‌تواند هم این نباشد و می‌تواند عکس این باشد. مرز حلال و حرام این جاست. من امیدوارم که شما جوانان با این زادِ تقوا بتوانید وارد میدان شوید و تولیدهایی داشته باشید که به معنای حقیقی کلمه هم خصوصیات موسیقی خوب و بلیغ را داشته باشد و به معنای حقیقی تأثیرگذار مثبت باشد و حقیقتاً جوانان و روحها را به صفا و به معنویت و به حقیقت رهنمون کند. 1377/11/13

ما نباید به ذهن و دل جوان چیزی را بدهیم که او را به سمت گناه و فساد میلغزاند. این غیر از آزاد گذاشتن فکر برای انتخاب در مسأله‌ای است. شما میدانید که مسائل احساساتی به کسی فرصت انتخاب نمیدهد؛ انسان را به سمتی میکشاند، بدون این که قدرت انتخاب داشته باشد. اینها را من نمیپسندم. انسان در بسیاری از فیلمها و کارهای نمایشی مشاهده میکند که برای جلوه دادن به کار، از جاذبه‌های جنسی استفاده میکنند؛ در موسیقی یکطور دیگر؛ در بعضی از هنرهای دیگر، طور دیگر. باید به‌گونه‌ای باشد که هنرمند بتواند آزادانه هنر خودش را بدون این اجباری که گفتم - اجبار به سمت مشتری طلبی - عرضه کند تا هنر، صحیح و کامل از آب درآید

، سازمان سیا بخش هنری دارد و فیلمهایی که بعد از انقلاب علیه ما و علیه شیعه و اسلام درست کردند، بسیار زیاد است. شما که یک فیلمساز و سینماگر و بازیگر سینما و تئاتر و موسیقیدان و آهنگساز ایرانی هستید و این واقعیت و مظلومیت را ادراک میکنید، تکلیفتان چیست؟ آیا هیچ تکلیف مردمی وجود ندارد؟

من شنیده‌ام که در قضایای جنگ جهانی در روسیه، شورِ علیاف - آهنگ معروفی است که البته من نه آهنگش را شنیده‌ام، نه درست میدانم چیست؛ آقایان میدانند - در تهییج مردم برای وارد شدن به میدان جنگ، بیشترین تأثیر را داشت؛ یعنی در خدمت اهداف مردمی قرار گرفت. به طور طبیعی این توقع از هنرمند هر کشوری وجود دارد؛ بنابراین چطور میتواند نسبت به این قضیه بیتفاوت بماند؛ در حالی که دشمن از ابزار هنر استفاده میکند؟

بیانات در دیدار جمعی از اصحاب فرهنگ و هنر ۱۳۸۰/۰۵/۰۱

.....

بیانات در جلسه پرسش و پاسخ با جوانان در دومین روز از دهه فجر (روز انقلاب اسلامی و جوانان) 1377/11/13

سؤال بنده از حضرت عالی این است که جدای از آن جنبه‌های فقهی که قبلاً به آن پرداخته و از حضورتان سؤال شده، نظرتان به‌طور خاص در مورد قابلیت‌های اجتماعی موسیقی به عنوان یک هنر چیست و این که در جامعه امروزی ما، با مقتضیات امروزی ما، با مقتضیات جوان امروز ما، با نوگرایی‌هایی که جوان ما طالب آن است، فکر میکنید موسیقی چه شرایطی باید داشته باشد؟ همچنین نظر خود را در خصوص جنبه‌های ویژه در موسیقی غیر سنتی، به‌عنوان این که زبانی بین‌المللی - و نه غربی - است، بفرمایید. آیا به این موضوع قائل هستید که بهترین راه مبارزه با تهاجم فرهنگی - که یکی از مهمترین روش‌هایش نفوذ از راه هنر و به‌ویژه از راه موسیقی است - ارائه الگوهای پاک و سره و ناب و متناسب با شرایط ملی و مذهبی کشورمان است؟

این که ما بگوییم موسیقی بهترین راه مقابله با تهاجم فرهنگی است، نه؛ من به این معتقد نیستم که موسیقی یک چنین کشتی داشته باشد.

بهتر است بگوییم یکی از راه‌های مبارزه با تهاجم فرهنگی است.

بله؛ یکی از راه‌هاست. البته با شرایطی میتواند باشد؛ اما بهترین راهش را این نمیدانم. ببینید؛ در مورد موسیقی دو حرف وجود دارد: یکی این که ببینیم اساساً مشخصه‌های موسیقی حلال و حرام چیست و دیگر این که بیاییم در مصداق، مرزهایی را مشخص کنیم تا به‌قول شما، جوانان بدانند که این یکی حرام و این یکی حلال است. البته این دومی کارآسانی نیست. کار دشواری است که انسان از این اجراهای موسیقی‌های گوناگون - موسیقی خارجی، موسیقی ایرانی هم با انواع و اقسامش؛ با کلام، بی‌کلام - بخواهد یکی‌یکی اینها را مشخص کند؛ اما مشخصه‌های کلیای دارد که آن را میشود گفت. البته من هم در جاهایی به بعضی از اشخاصی که دست‌اندرکار بودند، آنچه را که میتوانستم و میدانستم، گفته‌ام؛ حالا هم مختصری برای شما عرض میکنم.

ببینید؛ موسیقی ای که انسان را به بیکارگی و ابتذال و بی‌حالی و واخوردگی از واقعیت‌های زندگی و امثال اینها بکشد، موسیقی حلال نیست؛ موسیقی حرام است. موسیقی چنانچه انسان را از معنویت، از خدا و از ذکر غافل کند، حرام است. موسیقی‌ای که انسان را به گناه و شهوت‌رانی

تشویق کند، حرام است؛ از نظر اسلام این است. موسیقی اگر این خصوصیات مضر و موجب حرمت را نداشته باشد، البته آن وقت حرام نیست. اینهایی را که من گفتم، بعضیش در موسیقی بیکلام و در سازهاست؛ بعضی هم حتی در کلمات است. یعنی ممکن است فرضاً یک موسیقی ساده بیضرری را اجرا کنند، لیکن شعری که در این موسیقی خوانده میشود، شعرِ گمراه کننده‌ای باشد؛ شعر تشویق کننده به بیبندوباری، به ولنگاری، به شهوترانی، به غفلت و این‌طور چیزها باشد؛ آن وقت حرام میشود. بنابراین، آن چیزی که شاخص حرمت و حلیت در موسیقی است و نظر شریف امام هم در اواخر حیات مبارکش - که آن نظریه را در باب موسیقی دادند - به همین مطلب بود، این است. موسیقی لهوی داریم. ممکن است موسیقی - به اصطلاح فقهیاش - موسیقی لهوی باشد. «لهو» یعنی غفلت، یعنی دور شدن از ذکر خدا، دور شدن از معنویت، دور شدن از واقعیت‌های زندگی، دور شدن از کار و تلاش و فرو غلتیدن در ابتذال و بیبندوباری. این موسیقی میشود حرام. اگر این با کیفیت اجرا حاصل شود، اگر با کلام حاصل شود؛ فرقی نمیکند.

شما می‌گویید زبان بین‌المللی. آن موسیقی ای که به قول خود شما مرزها را درنوردیده و در جاهایی پخش شده، آیا لزوماً موسیقی خوبی است؟ صرف این که یک موسیقی از مرز فلان کشور خارج شد و توانست به مثلاً کشورهای مختلف برود و یک عده طرفدار پیدا کند، مگر دلیل خوب بودن موسیقی است؟ نه؛ به هیچ وجه. ممکن است موسیقیای باشد که به شهوترانی و تحرکات و نشاطهای شهوی جوانی تحریک میکند؛ طبیعی است که یک مشت جوانی که غفلت زده هستند، از این موسیقی خوششان می‌آید. هر جایی که در دنیا دستشان به این نوار بیفتد، از آن نوار استفاده میکنند. این دلیل خوب بودن موسیقی نیست.

من نمیتوانم به طور مطلق بگویم که موسیقی اصیل ایرانی، موسیقی حلال است؛ نه، این طور نیست. بعضی خیال میکنند که مرز موسیقی حلال و حرام، موسیقی سنتی ایرانی و موسیقی غیرسنتی است؛ نه، این طوری نیست. آن موسیقیای که منادیان دین و شرع همیشه در دوره‌های گذشته با آن مقابله میکردند و میگفتند حرام است، همان موسیقی سنتی ایرانی خودمان است که به شکل حرامی در دربارهای سلاطین، در نزد افراد بیبندوبار، در نزد افرادی

که به شهوات تمایل داشتند و خوض در شهوات میکردند، اجرا میشده است. این همان موسیقی حرام است. بنابراین، مرز موسیقی حرام و حلال، عبارت از ایرانی بودن، سنتی بودن، قدیمی بودن، کلاسیک بودن، غربی بودن یا شرقی بودن نیست؛ مرز آن چیزی است که من عرض کردم. این ملاک را میشود به دست شما بدهیم، اما این که آیا این نوار جزو کدامهاست، این را من نمیتوانم مشخص کنم.

البته الان دستگامهایی هستند که ممیزی میکنند؛ اما من خیلی هم اطمینان ندارم که این ممیزیها صددرصد درست باشد. گاهی میآیند به ما میگویند که یک نوار بسیار بد یا مبتذلی را به صورت مجاز پخش میکنند؛ گاهی هم ممکن است عکس این اتفاق بیفتد. من الان نمیدانم واقعاً این ممیزیها چقدر از روی واقع بینی و ضابطه مندی انجام میگیرد؛ اما آن چیزی که من میتوانم به شما به عنوان یک جوان خوب و به عنوان کسی که مثل فرزندان خودم هستید به عنوان نصیحت و نظر خودم بگویم، این است که عرض کردم.

به نظرم میرسد که موسیقی میتواند گمراه کننده باشد، میتواند انسان را به شهوات دچار کند، میتواند انسان را غرق در ابتذال و فساد و پستی کند؛ میتواند هم این نباشد و میتواند عکس این باشد. مرز حلال و حرام این جاست. من امیدوارم که شما جوانان با این زادِ تقوا بتوانید وارد میدان شوید و تولیدهایی داشته باشید که به معنای حقیقی کلمه هم خصوصیات موسیقی خوب و بلیغ را داشته باشد و به معنای حقیقی تأثیرگذار مثبت باشد و حقیقتاً جوانان و روحها را به صفا و به معنویت و به حقیقت رهنمون کند.